

TUFTE PÅ HERTERVIG

*"Fjell lokkar ikkje meg lenger.
Eg har levt lenge nok millom kalde breidar.
Enno leitar eg meg fram i skogane, lyder
til haustvinden, stoggar ved tjørnane,
fylgjer elvane. Endå seint på året
kan du finna bær der.
Fjell lyt du yver skal du koma lenger.
Nutane fær stå der dei stend til méd."*

Olav H. Hauge - Fjell lokkar ikkje meg lenger

INNHOLD

9 EKSKURBASIS

11 TUFTE PÅ HERTERVIG

19 BIOGRAFI

27 BILDETS ALLEGORI

37 MELANKOLI

45 ANTROPOCENT LANDSKAP

53 LARS-HERTERVIGS BILDE

55 KILDER

Tord Johann Larsen Breivik
Poetik, 3. semester
MA Kunst og Arkitektur, IBK
Det Kongelige Danske Kunstakademis Skole for Arkitektur

INNHOLD

9 EKSPHRASIS

11 TUFTE PÅ HERTERVIG

19 BIOGRAFI

27 BILDETS ALLEGORI

37 MELANKOLI

45 ANTROPOCÆNT LANDSKAP

53 LARS HERTERVIGS BILDER

83 KILDER

Skogtjern, Lars Hertervig 1865

Blå himmel
mørk jord
bilde er
delt i to

er trærne
vesner som
likesom
står i ro?

å, hvor skyene
kjemper
det ser
jeg jo

Lars
ditt bilde
utleder
CO2

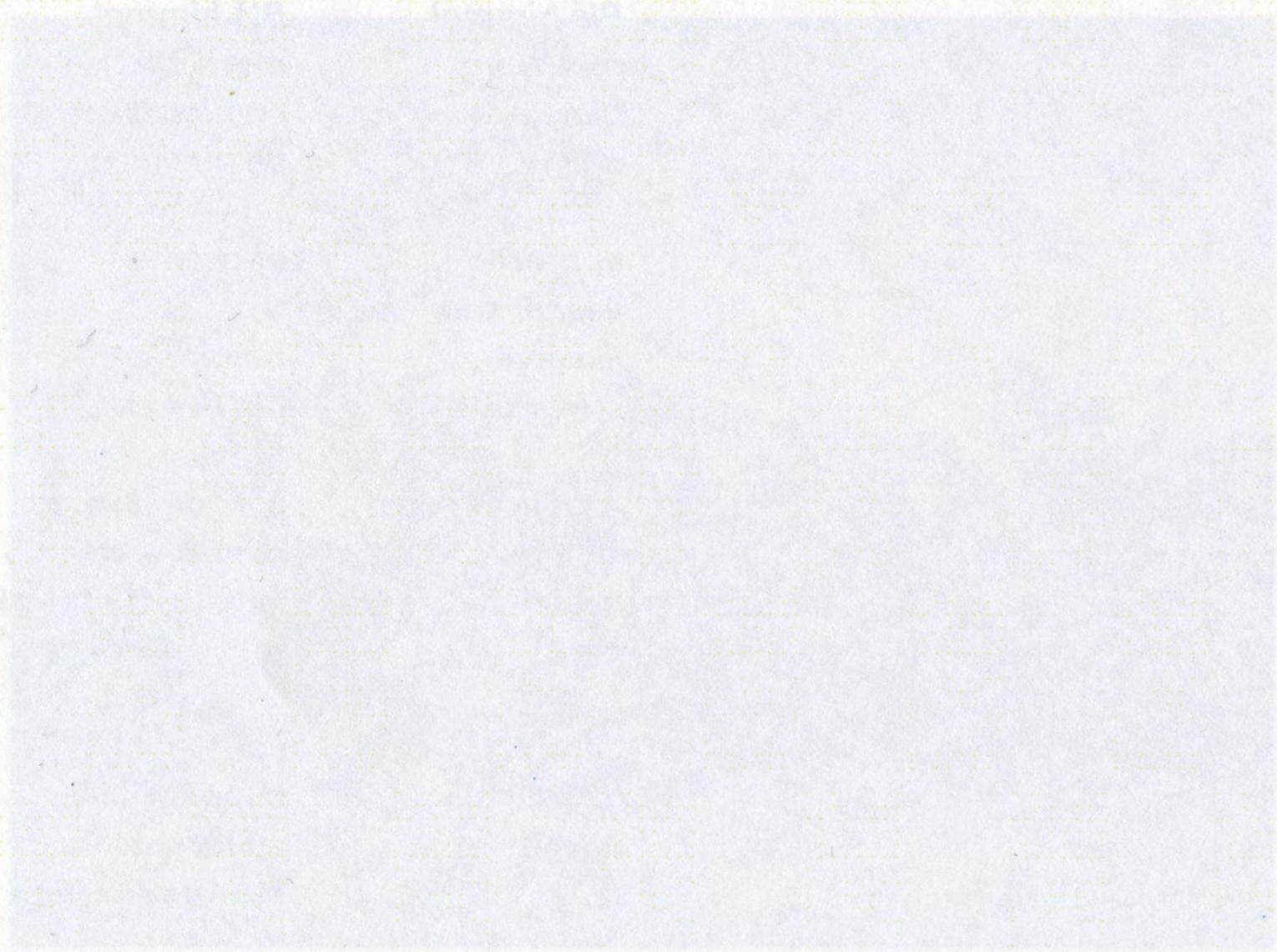
Blå himmel
mørk jord
en dissonans
en melankoli

er trærne
triste?
bærer de
din livs empiri?

å, hvor skyene
danser som
lette penselsstrøk
med lyset inneni

Lars
ditt bilde er
en lengsel fra
et kunstakademi

Skogtjern, Tord Johann L. Breivik 2019

Å TUFTE PÅ LARS HERTERVIG

(å) tufte:

verb. [tu`ftə]

1. fundamentere
2. grunne, basere
3. ha som grunn(lag),
grunne seg, bygge

(en) tuft(e):

substantiv. [tuft]

1. tomt, grunn
2. spor, ruin

Lars Hertervigs kunstnerskap står særlig frem i norsk kunsthistorie. Han er en av de viktigste og mest utpregede malerne fra den norske nasjonalromantiske gren innenfor landskapsmaleri, den såkalte Düsseldorfskolen.

Jeg ble introdusert for kunstneren da jeg i sommer deltok på en sommerskole i Jels i Sønderjylland. Her arbeidet vi med å forstå den omstillingen som skjer i de danske landdistrikter i dag. I forbindelse med dette forsøkte vi å danne en felles forståelse av stedet som språklig og kulturelt fenomen. Dette ble gjort blant annet gjennom lesning av tekster, filmer og bilder.

Etter å ha sett bildene ble jeg meget nysgjerrig på å finne ut mer. Derfor fortsatte jeg min oppdagelsesreise når jeg kom hjem. Og det var som om, det ene sammenfall skulle ta det andre. Det viste seg nemlig, at motivene som hadde vekket min nysgjerrighet, etter sigende var motiver fra min barndoms natur. Området omkring min hjemby, Haugesund, kystlandskapet og den hardføre, mytiske skogen i nabokommunen Tysvær og i Sunnhordlandstraktene. Og det var nemlig her han ble født, i 1830, på øyen Borgøy i Tysvær. Og,

som jeg kunne lese i en artikkel fra 2007 i lokalavisen Haugesunds Avis, syv år senere skulle familien flytte herfra. Foreldrene var vekket av lyset og som nye tilhengere av kvekersamfunnet ble de forfulgt. Småbruket de hadde bodd i, tok de med seg til Stavanger. Igjen stod tuftene av naturstein, som fortsatt ligger der den dag i dag.

I den samme artikkelen kunne jeg også lese at det var planer om å etablere et formidlingssted ved Hertervigs fødested, ved Hattarvågen på den nordvestlige del av Borgøy. Men i dag er det kun blitt reist et informasjonsskilt ved muren av huset, som en del av den allerede eksisterende hertervik-ruten. Jeg synes dog det er gode argumenter for å holde fast i planen fra 2007:

Det virker opplagt og presentere verkene og kunstnerskapet i det landskap det hele springer ut i fra. Landskapsmaleriet har til evne å låse en atmosfære i tid og rom. Tiden gjør stedet forgjengelig og trekker det ut av evigheten, ut av stillstand. Derfor ville det være feil å si at landskapet og stedet som har inspirert bildene er det samme som det vi finner i dag. Men det er dog med tett relasjon at stedet forholder seg i dag, klimatisk og

geografisk. Derfor tror jeg formidlingsstedet, ville kunne produsere et større perspektiv av kunstnerskapet og kanskje enda aktualisere vårt eget blikk på verden.

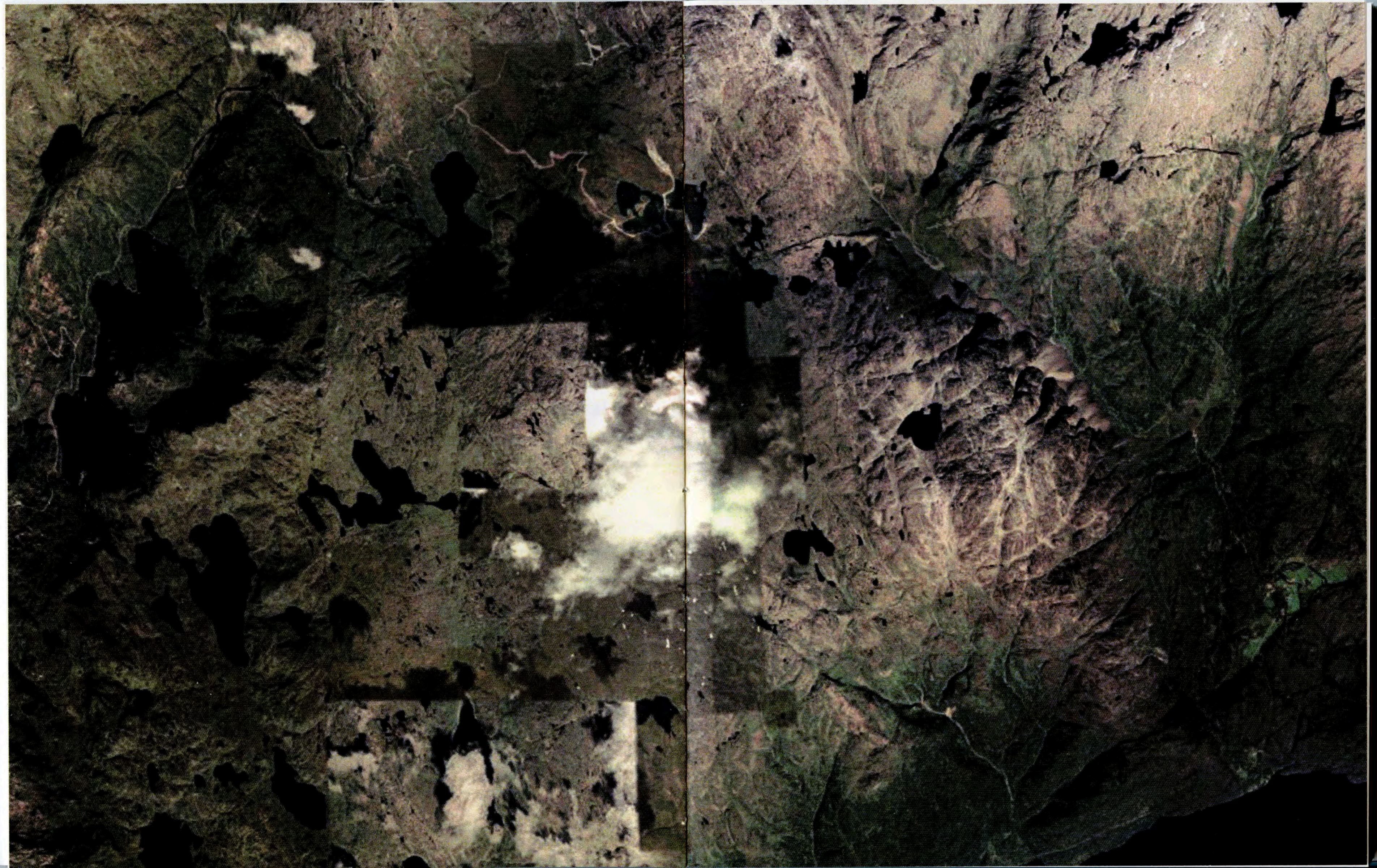
Jeg har derfor valgt at min egen tekstlige refleksjon dette poetik-semesteret skal være en fortsettelse på min oppdagelsesreise. Det vil også legge seg fint som en parallell til det overordnede tema, i våres pensum, som har vært "Medium".

Jeg komme nærmere inn på hvem denne mannen var, og hvordan han så verden - landskapet. Teksten skal danne grunnlag for en stedforståelse, stedet skal her forstås som et fenomen eller et felt som spennes ut mellom tid og rom, gjennom Lars Hertervigs visjon.

Ut fra oppgavens omfang og mine kompetanser, har jeg valgt å aktivt bruke andres kunnskaper og kunstsyn som base for min utfoldelse av dette feltet. Her har særlig Inger M. Renbergs hovedoppgave "Stanse tiden - temporale aspekter i Hertervigs verker Gamle furutrær og Borgøya" fra Kunsthistorie ved Universitetet i Oslo og Knut Stene Johansens artikkel "Bildets Sorg" i litteraturtidsskriftet Vinduet vært sentrale, og har åpnet nye dører for min måte å se, lese og å

forstå verkene på.

Men også andre tekster er blitt brukt, og det er relasjonen mellom disse og min egen tankevirksomhet som her vil utgjøre et nytt blikk på kunstnerskapet.

BIOGRAFI

"Hertervig er en tenker og en tekniker som har kunnskaper ikke bare om forholdet mellom maleri og natur, mellom bilde og virkelighet, mellom realisme og romantikk, men også om hva som står på spill i relasjonen mellom fremstillingen av og forestillingen om virkeligheten."

Knut Stene-Johansen - Bildets sorg

Før vi går inn i verkene og prøver å forstå kunstnerskapet, vil jeg gi et lite oppriss i Lars Hertervigs liv.

BORGØY: Lars Hertervig ble født på Borgøy i 1830. Han var den tredje i en søskenflokk på ni, og familien bodde på et lite gårdsbruk foreldrene drev nordvest på øya. Det sies at stedet ble kalt Hattarvågen fordi holmene lignet hatter der de stakk opp over vannoverflaten. Det er her familiens navn også stammer fra. Hertervig begynte allerede i en alder av 5-6 år å tegne med trekull på tre og gjerne med motiver fra lokalområdet og menneskene som bodde på øyen. Foreldrene ble i 1835 medlem av kvekermenigheten Vennesen Samfund, noe som gjorde at de i 1837 måtte flytte til Stavanger på grunn av kveker-forfølgelsene og på grunn av vanskeligheter med å brødfø familien.

STAVANGER: Som åtteåring begynte Hertervig i lære som maler hos kvekerlederen Endre Aanesen. Her skulle han fortsette å arbeide i flere perioder av sitt liv. Han måtte i 1844 konfirmere seg uten foreldrenes samtykke for å kunne ta svenneprøven. Ved siden av arbeidet fylte han det meste av sin tid med å male motiver. Da

han var 19 år vakte hans malerier så stor interesse at han fikk begynne hos Bernhard Hanssons tegneskole. Ett år senere besluttet skipsreder Hans G. B. Sundt seg, sammen tre andre velstående menn i Stavanger, blant annet Jens Kielland, faren til Alexander Kielland, seg for å hjelpe denne fattige mannen ved å bekoste ham en utdanning ved Christianias tegneskole.

CHRISTIANIA: I januar 1851 ble han tatt opp til Johannes Flintoes frihåndsklasse og gikk her frem til sommeren '51. Etter dette ble han undervist av H. Joachim Frich og J. F. Eckersberg. I denne tiden bodde han hos Edmund de Connick som restaurerte gammel folkekunst.

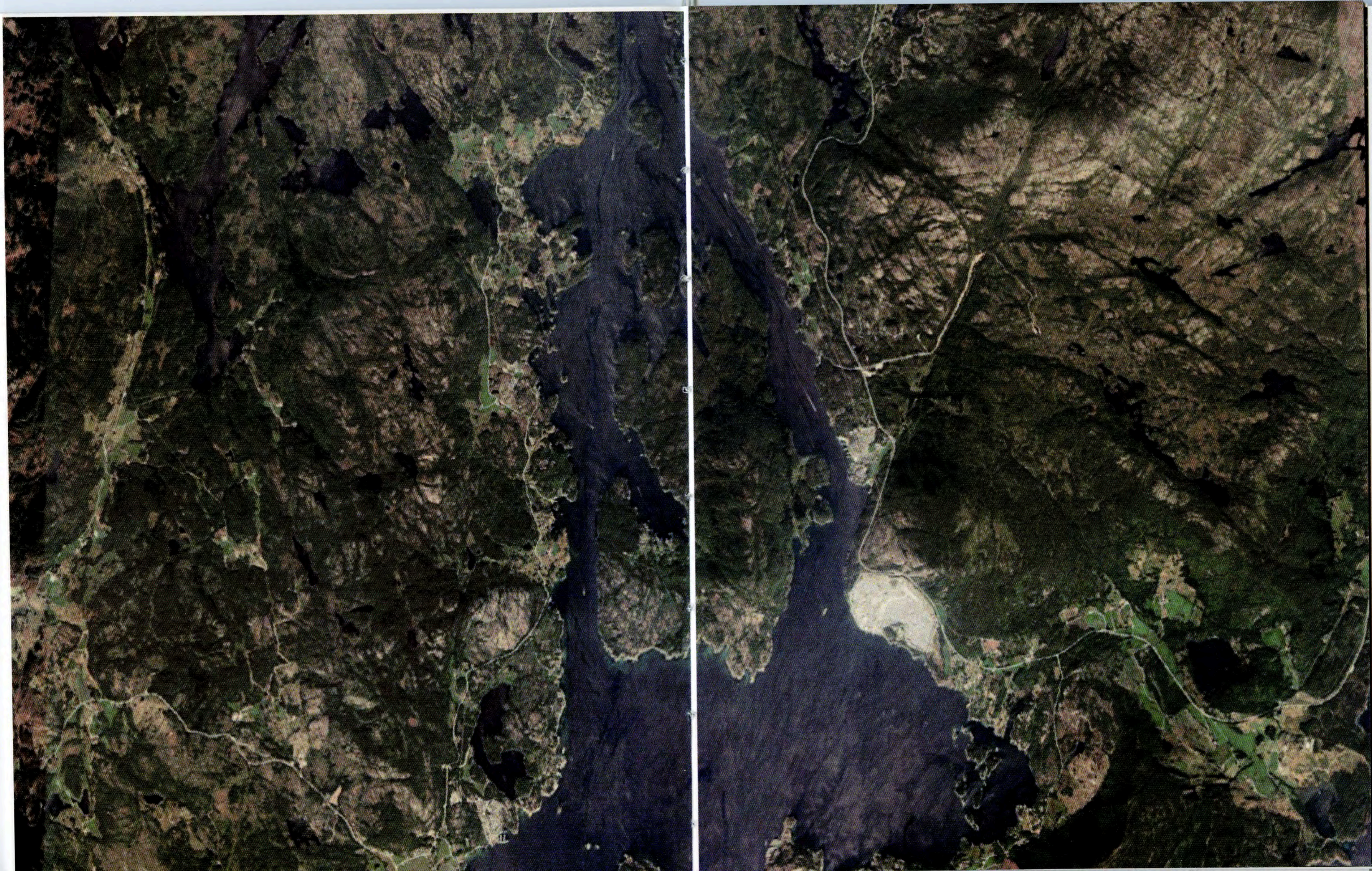
DÜSSELDORF: Lars Hertervig fikk anbefalingsbrev til Hans Gude ved Kunstakademiet i Düsseldorf i 1852, da han var 22 år gammel. Her dannet han sammen med en rekke andre landskapsmalere i den norske nasjonalromantikken det vi i dag kjenner som Düsseldorfskolen. Han ble først undervist av Hans Gude, og gjorde stor fremgang. Han ble, etter August Cappelens bortgang, Gudes favorittelev. Året oppholdt Gude seg i Norge og Erik Bodom tok over undervisningen. I denne

perioden utviklet Hertervigs maleriet seg i en mer dramatisk og romantisk retning. I Dusseldorf bodde han til leie hos enkefru Winckelman. Her forelsket han seg i hennes eldste datter, Helene. Onkelen hennes, som også var husets verge, kastet han derfor ut. Dette var til hertervigs store fortvilelse, og de skal til sist ha blitt nødt til å tilkalle politiet for å få ham ut. Lars Hertervig var siden en barnealder blitt gjort narr av på grunn av sitt innadvendte vesen. Nå begynte også kunstnerkretsen å gjøre ham til latter ved å arrangere falske møter med Helene. Hans psykiske sinn forverret seg. Han begynte å snakke usammenhengende og han opplevde hallusinasjoner. I april 1854 avbrøt han derfor studiene i Dusseldorf.

GAUSTAD: Lars Hertervig blir innlagt på det nye Gaustad sinnsykehospital. Her blir han i fire år, frem til han i 1858 blir utskrevet med diagnosen Melankolia, hva vi i dag kjenner som Schizofreni. Han blir av denne grunn umyndiggjort og den økonomiske støtten slutter.

BORGØY: Han flytter tilbake til barndomsøyen og blir boende her hos onkelen i årene 1858 til 1865.

STAVANGER: I 1865 vender han tilbake til Stavanger og begynner igjen å arbeide for Aanesen malerverksted. Med tilgang til malersaker kunne han begynne å male oljemalerier igjen, men dette opphører to år senere da han blir sagt opp ved malerverkstedet. Resten av livet tar han diverse småjobber og lever på støtte fra fattigkassen. Han fortsetter å produsere kunst, men i mindre format på avispapir, tapet, tobakkspapir og innpakningspapir. Arbeidene er en videreutvikling av hans romantiske temaer, landskapsmotivet, men også nye moderne motiver kommer inn blant annet ryttermotivet. Lars Hertervig døde i 1902, 72 år gammel.

BILDETS ALLEGORI

*"Det å sitja og sjå på eit fjell
gjer meg godt
hjarta blir roleg
og snøen på eit fjell
lyfter andletet mitt mot ein stad
inne i den skimrande snøen
og snøen
i lyset
seier meg
det er deg det gjeld
og då trur eg
at det finns ein stad
som også eg skal finna
der vinden snakkar lågt
og der kjærleik andar
i si lyse stille
av himmel og av jord
og er ein stad for kvile
i ei sky som drive forbilyset"*

Jon Fosse - Snøsong

Lars Hertervigs kunstnerskap kan deles inn i to perioder: 1853-56 og 1865-67. Begge periodene er faser i hans karriere hvor han får økonomisk støtte og derfor får adgang til oljemaling og lerret. Han var også aktiv før og etter disse periodene, men ubemidlet. Derfor er ikke de verkene han har produsert i den tid like godt ivaretatt og regnes heller ikke som deler av hans kunstnerskap. Den første perioden hører til hans tid ved Kunstakademiet i Dusseldorf, hvor han var i rivende utvikling og under påvirkning av både Hans Gude og Erik Bodom. Den andre perioden oppholder Hertervig seg i Stavanger. Han har vendt hjem etter å ha vært innlagt og behandlet for sin sinnstilstand, melankoli. Denne perioden anses, for mange, å være høydepunktet i hans kunstnerskap. Fordi han her syntes å inkludere mere av sin personlighet, hans kunstnersjæl og urolige sinn i motivene. For andre, f.eks. Alexander Kielland, var han ved sitt høydepunkt i sin første periode hvor han i forholdte seg mer tro til romantikkens stilart.

Lars Hertervigs produksjon befinner seg i det vi i kunsthistorisk sammenheng betegner som Romantikken. Romantikken oppstod i midten av 1800-tallet, i kjølevandet

av den foregående periode Opplysningstiden, eller det vi i kunsthistorien kaller for klassisismen. Denne perioden hadde ført med seg den industrielle revolusjon, hvor maskinen hadde effektivisert menneskets manuelle arbeidskraft, for hva som hovedsaklig angår produksjon, landbruk og transport, noe som fikk innflytelse både sosioøkonomisk og kulturelt. Storbritania var stormakt i Europas imperialistiske strømning og med blant annet Spania, Frankrike, Holland og Portugal kontrollerte de store deler av verden. Man kan med andre ord si at Opplysningstiden preges av en hurtig utviklig og globalisering, selv om tidens idealer peker tilbake på antikken og med innadvendt fokus hvor mennesket er i sentrum.

Når Romantikken trer inn som et motsvar til den tidligere Opplysningstiden, vender idealene seg til fremtiden og barnet, mot åndelighet og natur. Dog kommer dette paradoksalt nok til uttrykk i en lengsel og styrket nasjonalidentiteten. Kunstneren blir ofte omtalt som Genius - geniet, fordi han har evnen til å skape og fremkalle motiver fra naturen, noe som på denne tiden sidestilles med Guds skaperverk.

Videre er den drivende tanke at natur og ånd

henger sammen i et stort hele, både i dualismen hvor idealet og realiteten er uadskillige og i monismen hvor fenomenene er forskjellige fremtretelsesformer for samme helhet.

Naturen er besjælet og kun gjennom denne måten å se verden på kan vi få adgang til den fulle sannhet. Derfor tror ikke romantikerne på at ting er kun hva det fysisk utgir seg for å være, men at alt bærer på en skjult betydning. Den samme måten å anskue verden på blir også overført til kunsten, hvor alle verker ses som symboler av eller bærere av symboler for noe annet enn det det gestalter.

Romantikkens fasinasjon av naturen vekker en sterk nasjonalfølelse i de gjeldende landene. Kunstnerne maler frem naturtro landskapsbilder. Disse bildene besitter romantikkens dualitet og blir en hybrid mellom det stiliserte og det urørte. Her skal det forstås at det urørte ligger i naturmotivet, mens det stiliserte er kunstnerens innramning og komposisjon av landskapet. Landskapsmaleriene fra denne perioden har siden hen vist seg vitktige for nasjonenes selvopfattelse.

Lars Hertervigs landskapsmalerier skildrer primært to typer natur; urskoger og kystlandskapet.

Av hans motiver fra urskogen er de mest kjente Rullestadjuvet, skogtjern og Galme furutrær. Det er en klar dualitet mellom himmel og jord i disse motivene. Jorden ligger tung og mørk som en fuktig biotopisk referanse hvor fra trær og mose kan gro opp fra det harde fjellsteinsfundament det hele står på. Himmelen besitter som regel en uro, som om det er på vei til eller fra å utvikle seg til et uvær. Dette ses ved at skyene brytes i et uventet lys. Man fornemmer en knisning mellom den atmosfære som ånder ut fra jorden, i mellom myren og trærne og himmelens skyer skiftvis legger seg som et lokk eller bryter opp for solens stråler.

Da jeg leste Inger M. Renbergs hovedoppgave ble jeg opplyst om at der i Gamle furutrær befinner seg to mennesker på vei inn i skogen i bildets sidemotiv. At menneskene spiller en liten rolle i Hertervigs motiver er ikke uvanlig, men ikke desto mindre forsterker det landskapets temporale aspekter. Både i Gamle furutrær og i Skogtjern står trærne som symbol på livets forgjengelighet. Noen stiger frem, andre står furet værbitt og noen er stille lempet hen. Igjen er dualiteten klar

i motivet, liv og død er eksisterer kun i kraft av hverandre. Denne dualiteten skildrer livets temporalitet. At menneskene trer inn minner oss om at de forskjellige organismene på jorden lever i ulike tidslige intervaller, hvor menneskenes tidslige syklus er kort i kontrast til de langsomt voksende floraen.

I kystlandskapene avbildes hav og himmel i en sameksistens som brytes av fjellformasjoner. De mest kjente verkene med dette som motiv er Fjordbunn og Borgøya. Bildene er overveiende i samme fargetoner. I motsetning til motivene fra urskogen, hvor beskueren synes å oppholde seg i en haptisk sfære, er kystlandskapene mere slørede og drømmeaktige optiske betraktninger. Igjen trer det temporale aspekt inn som et bærende symbolsk motiv i bildene. Beskueren står på lang avstand å betrakter hovedmotivet. En lengsel er etablert. Himmelen speiles i et nærmest uberørt hav og opp fra dette stiger et evighetens fjell. Skyene legger seg som flyktige fenomener rundt disse monumentale figurer. På samme måte forteller mennesket, som igjen er fremstilt som små figurer i den storslåtte naturscene, om en midlertidighet som bryter vannoverflaten. Bildets fortelling om kryssningen av temporale aspekter

kan ses på som et bilde på de forskjellige fenomeners fremtredelse i for å skape et hele. Kontrasten i fenomenene og deres eksistens i tid og rom kan relateres til et av romantikkens andre vitkige idealer, nemlig ideen om det sublime. Her handler det om relasjonen mellom kropp og sjel, natur og ånd, om det ubeskrivelige den fysiske gestalt ikke kan manifestere alene.

MELANKOLI

*"Ei verd som har vore
og ei verd som er
av lengsle
og av gammal røynsle
tek meg til seg
..."*

Jon Fosse - utdrag fra Har Vore

I det forrige kapittelet så jeg på hvordan Lars Hertervigs produksjon lå i relasjon til sin samtid, og hvilken betydningsdannelse jeg leser inn i hans verker. I dette kapittelet vil jeg se mer på relasjonen mellom mennesket (personen)/ kunstneren (genius), verket og beskueren. På samme måte som i forrige kapittel, blir dette gjort med utgangspunkt i hovedtrekk i hans produksjon. Her blir bildene fra hans siste periode i 1865-67 mest relevant.

Hertervigresepsjonen har ofte brukt Hertervigs psykiske tilstand utgangspunkt for tolkning av hans kunstnerskap. Her må sies at Jon Fosses fiktive historiske biografi *Melancholia I & II*, særlig har etterlat et bilde av en fortvilet sinnssyk mann. Dette forstrekkes ydermere av Fosses stadig insisterende og nærmest suksederende måte å skrive på.

Som Knut Stene Johansen skriver helt i starten av sin artikkel "Bildets sorg": Å knytte Hertervigs bilder til melankoli, sykdom og endog galskap er ikke uvanlig. Slett ikke "feil", men kanskje noe klisjefylt?

"Slett ikke feil" fordi man vanskelig kan forestille seg at en sådan sinnstilstand ikke har hatt innflytelse

på hans verker. Å male bilder er i høy grad en intellektuell og åndelig bedrift, særlig i romantikken.

"Kanskje noe klisjefylt" fordi man nettopp, og stadig i dag, romantiserer kunstneren, eller kanskje rettere sagt reduserer kunstneren ned til kun dette. Dette mytiske bilde av kunstneren som, uadskillig fra galskapen, evner å formidle dimensjoner bak det fysiske. Hertervig var mere enn dette. Han var bærer av en sosial og religiøs arv. Han var ulykkelig forelsket. Ikke minst var han en erindrere. Det er samlingen av disse lagene, som kommer til uttrykk i bildene, som vekker min interesse.

Når jeg som besker opplever bildene til Hertervig er dualiteten den som melder seg som mest present og stemningsskapende. Den skubber de ellers plausible motivene ut i en annen virkelighetsoppfatning. Ikke bare i kontrastene finnes dualiteten, men også i motivets detaljering og diffusering av det som oppleves som haptiske og optiske scener. For eksempel er det vanskelig å avlese skyenes avstand. Det synes at forholdet mellom plasseringen i bilde, belysningen og formen ikke alltid henger sammen med ens egen forståelse av virkeligheten. Ikke det at de ikke virker plausible

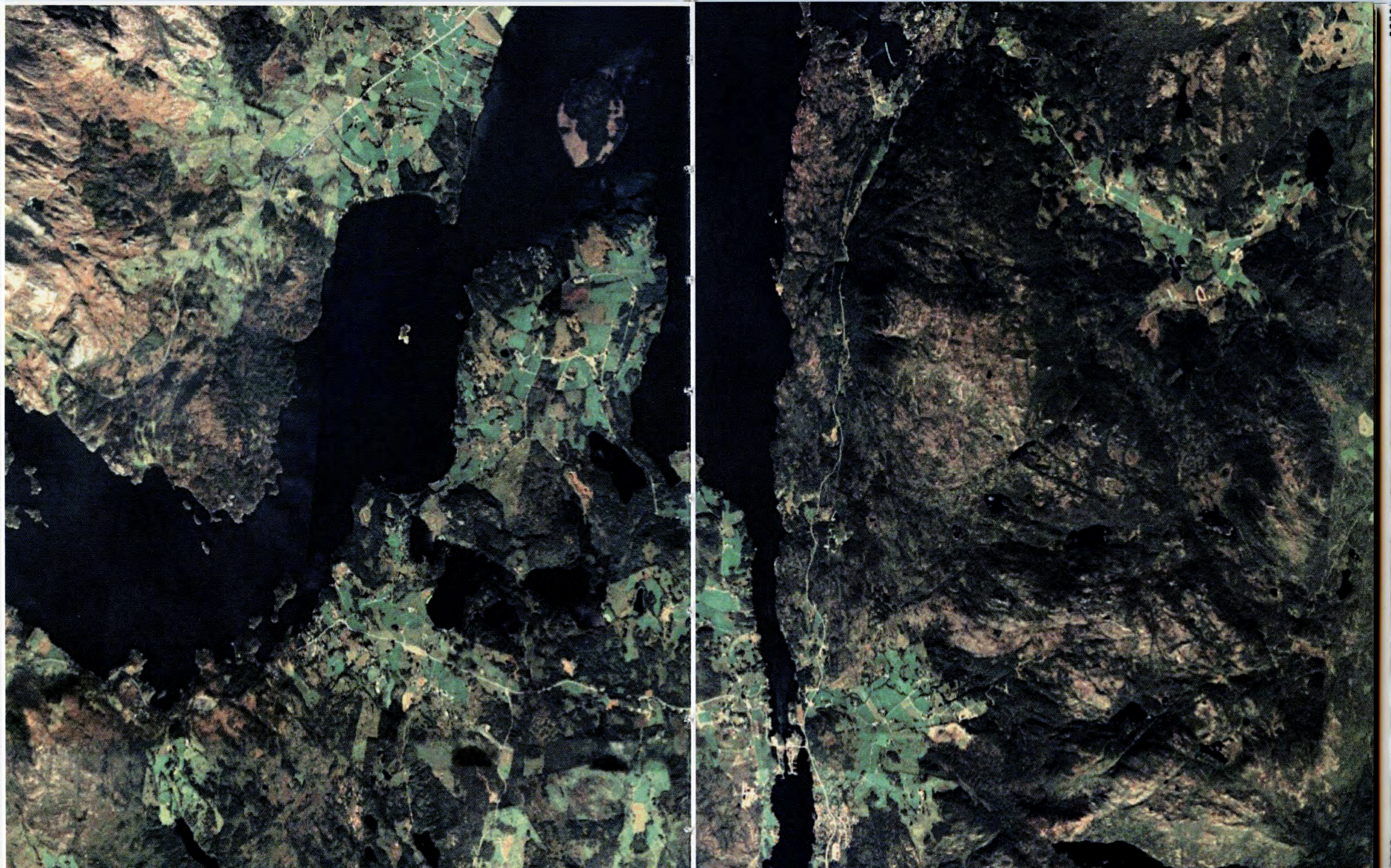
i seg selv, men mere at de virker uten sammenheng til sine omgivelser. På grunn av dette melder det seg en særlig uro i motivet. Skyene avspeiler Hertervigs sinnsstemning, et potensielt element som er i stand til å endre hele landskapet.

Landskapet er erindrede steder fra barndommen, dette bekrefter også tittlene. At Hertervig insisterer gjentatte ganger på å anskuer sinn barndoms natur kan i første ombæring virke som et romantisk trekk, men jeg tror ikke alene det er det det handler om. Denne prosessen mener jeg kan sidestilles med Marcel Prousts "På sporet av den tapte tid". Proust beskriver her en opplevelse han får, som voksen, da han inntar et stykke madeleinkake sammen med en kopp lindete. Dette bringer han tilbake til et lignende øyeblikk han hadde som barn. Sansene vekker dessuten en sterk erindring av hele konteksten for dette øyeblikket. [x] Altså er det her tale om en lengsel etter barndommen, den tapte tid. Vi har her igjen å gjøre med en krysningen av temporale aspekter, ikke i motivet, som beskrevet i det forrige kapittel, men dialogen mellom kunstnersens samtid, verkets datid og beskuerens nåtid.

I verket Borgøya er barndommens erindring

især present. Hertervig stiller seg her på fastlandsiden og beskuer sin barndoms rike. Samtidig velger han å male det enda større og mer ubeboelig enn hva virkeligheten er. Trolig er det minnet om den kan familien ble jaget vekk fra øya som utløser dette.

Farens religiøse vekkelser ble avgjørende for hele familien. Den religiøse bevegelsen de sluttet seg til fikk navnen kverkersamfunnet. Ved gudstjenestene tiet de til en ble kalt av ånden og da fikk lov til å tale. Utenfra var det tale om et indre lys og skjelven ved møtene, derfra kvekere(quakers). I Hertervigs kunstnerskap har lyset vært avgjørende, og blant annet har Holger Kofoed i sin respesjon kalt han for "lysets maler". Det synes at det i bildene maler frem en stillstand i tid hvor lyset avdekker naturens energier. For solen er nemlig våres primære premiss for overlevelse.

ANTROPOCÆNT LANDSKAP

Mennesker (og dyr) færdes og efterlader sig uvilkårlig spor af sin færden; i disse spor er der ubevidst nedlagt information, som siden kan bevidstgøres.

Willy Ørskov - uddrag fra Terrain-vague

Til sist vil jeg trekke min lesning av Hertervig og hans verker inn i min egen samtid. Kan Hertervigs måte å lese landskapet på hjelpe oss med å forstå verden? Jeg stiller dette spørsmålet, fordi jeg mener det er fruktbart å beskue verden fra flere sider.

Jeg har gjennom min undersøkelse av Hertervigs landskapssyn foretatt meg en virtuell reise gjennom Googles satellit-tjeneste Google Earth. Her har jeg kunne beskue den geografiske plasseringen hvor landskapsmaleriene utspiller seg, i fugleperspektiv. Dette mediet har gjort det lett for meg å overskue den kompleksitet landskapet rommer, men står også i sterk kontrast til landskapsmaleriet. Himmelen er sortert vekk, for det er der jeg befinner meg og ser ned på jorden. Hav og jord er lett og skille fra hverandre. På jorden kan jeg også ane forskjell i de landskapelige strukturene. For eksempel kan jeg lese konturer av fjellene og der de strekker seg over tregrensen som bare bergtopper. Det melder seg også to tydlige temporale skiller mellom hertervigs maleri og satellitens foto. Begge beskriver en tidsånd.

Først er det bildets representasjonsform. Selv om Hertervig levde i ekkoene av den industrielle revo-

lusjon, tror jeg ikke han hadde i sine villeste fantasier drømmer om at man kunne sende en maskin i kredsløp rundt jorden for så å avfotografere den. Denne måten å se verden på forteller noe om et globalisert verdenssyn. Derimot er landskapsmaleriet mer langsommelig iakttagelse og er personlig besjælet av kunstneren. Her er et mer lokalforankret verdenssyn på spill.

Det andre forskjellen man opplever er spennet fra naturlandskapet til det mer kultiverte landskapet. I hertervigs motiver opptrer menneskene i det vi per definisjon kaller urskog, altså et uberørt landskap. Siden den tid har mennesket i en hurtig akslererende kurve tatt det på seg som sitt oppdrag å kultivere naturen, for på denne måten ha kontroll over de økologiske prosessene som hele tiden er på færde.

Dan Ringgaard skriver:

„Man kigger på et fotografi eller man læser en tekst, og så forestiller man sig hvordan det vil være at være der. Noget ved kunstværket vækker ens fantasi og trækker en ind, ikke ind i selve landskabet, men ind i dets strukturer. Via visse træk ved landskabet, kombinerer dets elementer i meningsfulde mønstre. Vi bevæger os aldrig ind på et sted uden en forestilling om det, en forestilling som altid vil være selektiv.“

Det er i dag tale om den antropocene tidsalder, dette navnet adresserer nettopp denne utviklingen. Man sier at menneskets innflytelse på jordens ressurser er så stor at det vil kunne spores som et fossilt lag i jorden for generasjoner foran oss til å oppdage. I hovedsak handler det om at vi nå lever i en tid hvor vi, mennesket, ikke lenger er underlagt naturen, men naturen er styret av oss. I hvertfall skal vi nå se mennesket som en økologisk inkludert del av naturen.

Et nøkkelbegrep her er entropi. Entropi er et begrep som beskriver en uorden eller tilfeldighet. Den antropocene tidalder kan ses på som menneskets forsøg i å anfekte de evige entropiske prosesser i naturen. Alt er forgjengelig, ergo beveger naturen seg mot uorden.

Her mener jeg at Lars Hertervigs romantisk influerte natursyn kan komme oss til gode. Jeg har sett hvordan hertervig i sine motiver har en antropomorf anskuelse av landskapet. Han besjæler naturen og lar den skildre en indre sinnsstemning. Samtidig forklarer de temporale aspekter i hans verker eksistensielle premisser naturens kredsløp.

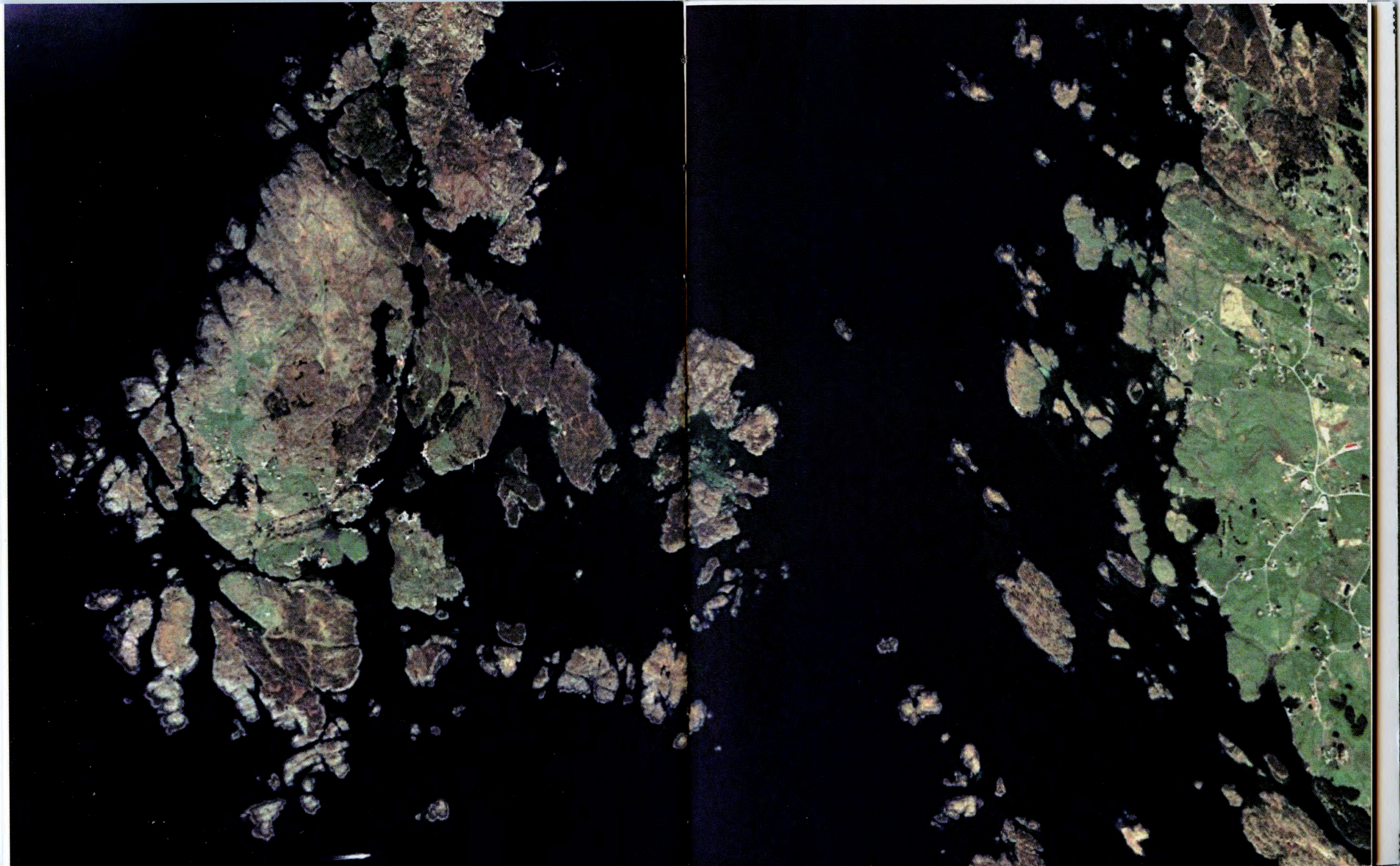
Hvis vi virkelig skal se oss selv som en økologisk inkludert del av naturen skal vi holde opp med å tro at

vi kan styre den, slutte å tror at vi kan temme forgjengeligheten. Vi blir nødt til å innse at vi som mennesker spiller en mikroskopisk rolle i det store univers tidsaspekt.

Mitt poeng er ikke at vi skal tilbake i evolusjon og utviklingen, at vi skal bli primitive. Jeg tenker heller tvert i mot at vi skal forstå verden vi lever i bedre, åpne våre sinn for en tolkning av de fenomener som hele tiden omgir oss.

Tilbake til satellit-fotosene ser vi flere tydelige antropocene fenomener som spor i landskapet. Disse mener jeg kan få større betydningsdannelse for oss, enn kun fossile spor som levn etter våres tid. For eksempel forteller grusgraven om et stadig foranderlig landskap og vannkraftverkene om energi som opphoppes og intensiveres.

Kunsten har til evne å skape fotellinger ut over det vi umiddelbart oppfatter, dette har Lars Hertervig også bevis i sitt kunstnerskap. En dypere bevisgjørelse av fenomenene vil styrke stedets karakter. Jeg mener derfor det vil være fruktbart å tuft videre på Hertervigs verden.

LARS HERTERVIGS BILDER

*"Og no skulle vel ikkje eg
ha vore på rommet mitt,
no skulle eg ha vore på atelieret mitt,
eg skulle ha stått der som ein
blant dei andre malarane,
blant dei andre malarane
som ikkje kan male,
eg skulle ha stått der
og så skulle Gude ha komme,
han skulle ha sagt at maleriet
eg arbeider på ser bra ut,
så langt ser det svært bra ut,
skulle han ha sagt,
svært lovande,
det er verkeleg talent i deg,
skulle han ha sagt,
ingen andre enn Hans Gude
skulle ha sagt det om mitt bilete,
om biletet til Lars frå Hattarvågen,
son til ein som ikkje eingong
får bli kvekar, ein daglønner,
han skulle ha sagt om biletet til
Lars Hertervig,
om mitt bilete,
at det verkeleg er lovande."*

Jon Fosse - utdrag fra Romanen Melancholia I

LARS HESTERVIGS BILDER

Og nu skulle vel ikke og
ha vore da tomme mit
no skulle og nu vore på stedet mit
og skulle ha stått der som en
plant det andre malet
plant det andre malet
som ikke kan male
og skulle ha stått der
og så skulle Gud ha kommet
han skulle ha sagt at malet
og arbeider på ser på ut
så langt ser det svart på ut
skulle han ha sagt
svart lovende
det er virkelig klart i deg
skulle han ha sagt
ingen andre enn Hans Gud
skulle ha sagt det om mitt bilde
om bilde til Lars på Hestevig
som til en som ikke engang
får til kværn ein dag
han skulle ha sagt om bilde til
Lars Hestevig
om mitt bilde
at det virkelig er lovende

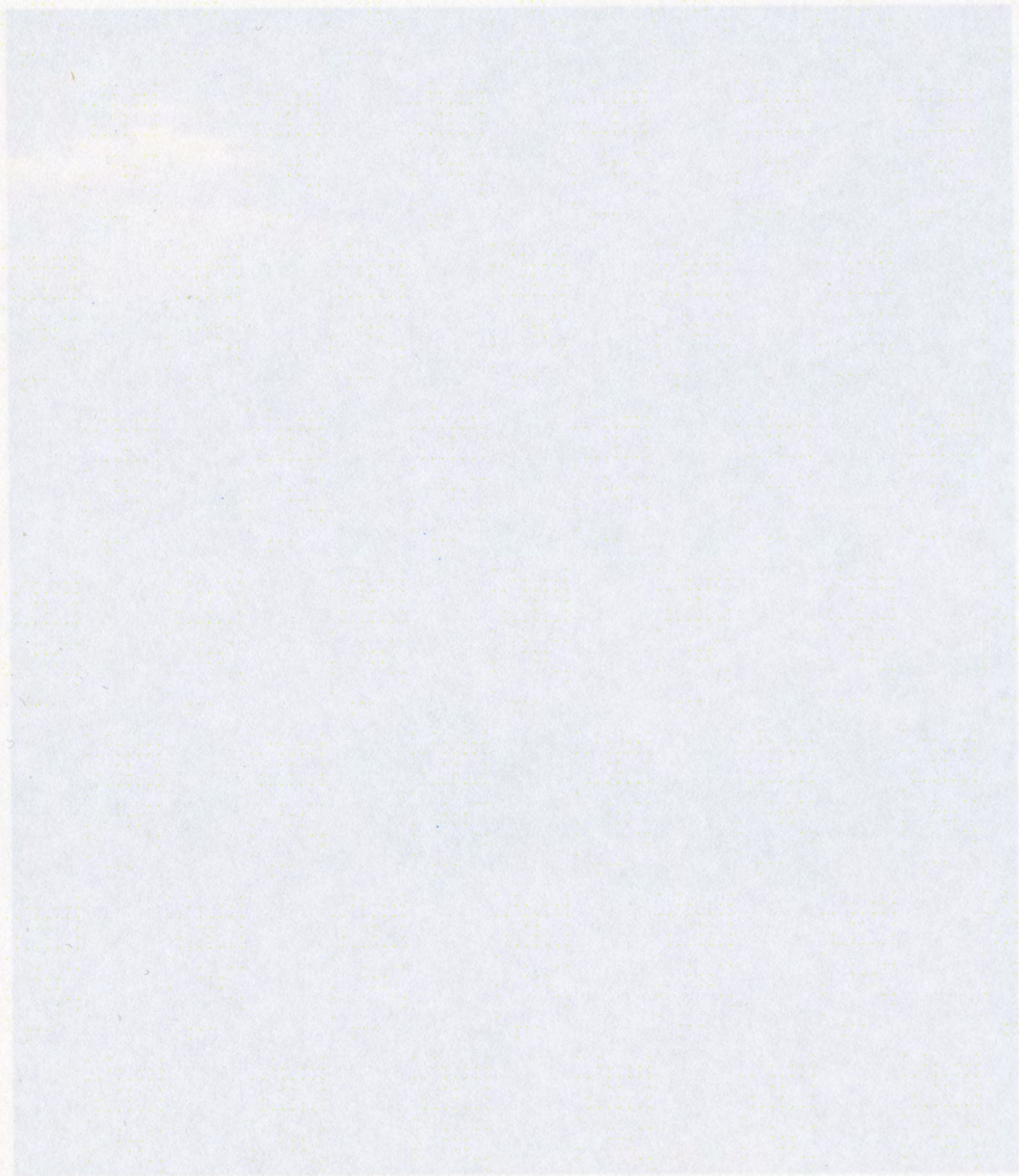
Landskap ved Düsseldorf, 1853 - 42x60,5cm, olje på lerret - Rogaland Kunstmuseum

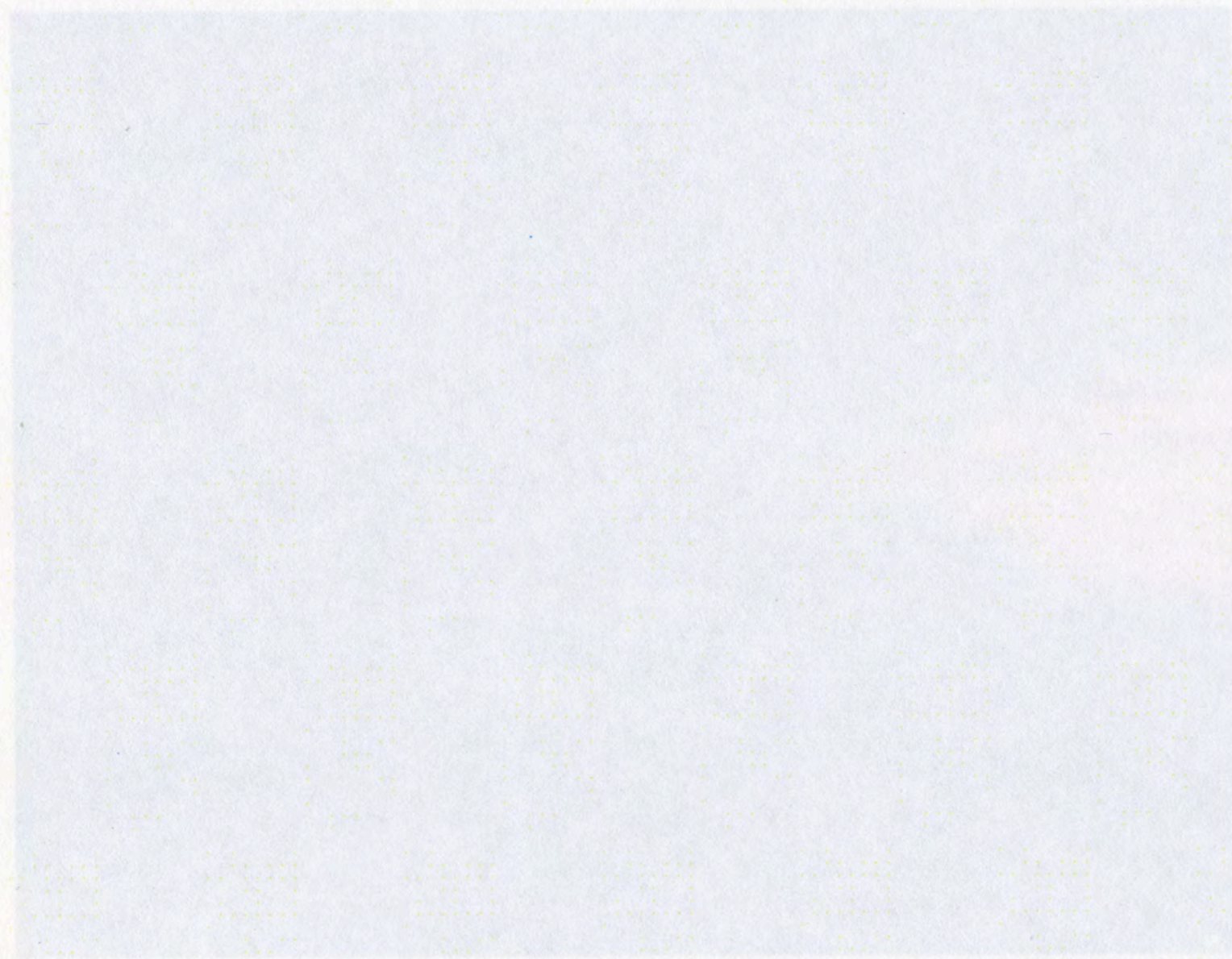
Rullestadvjet, ca. 1855-56 - 131x113cm, olje på lerret - Rogaland Kunstmuseum

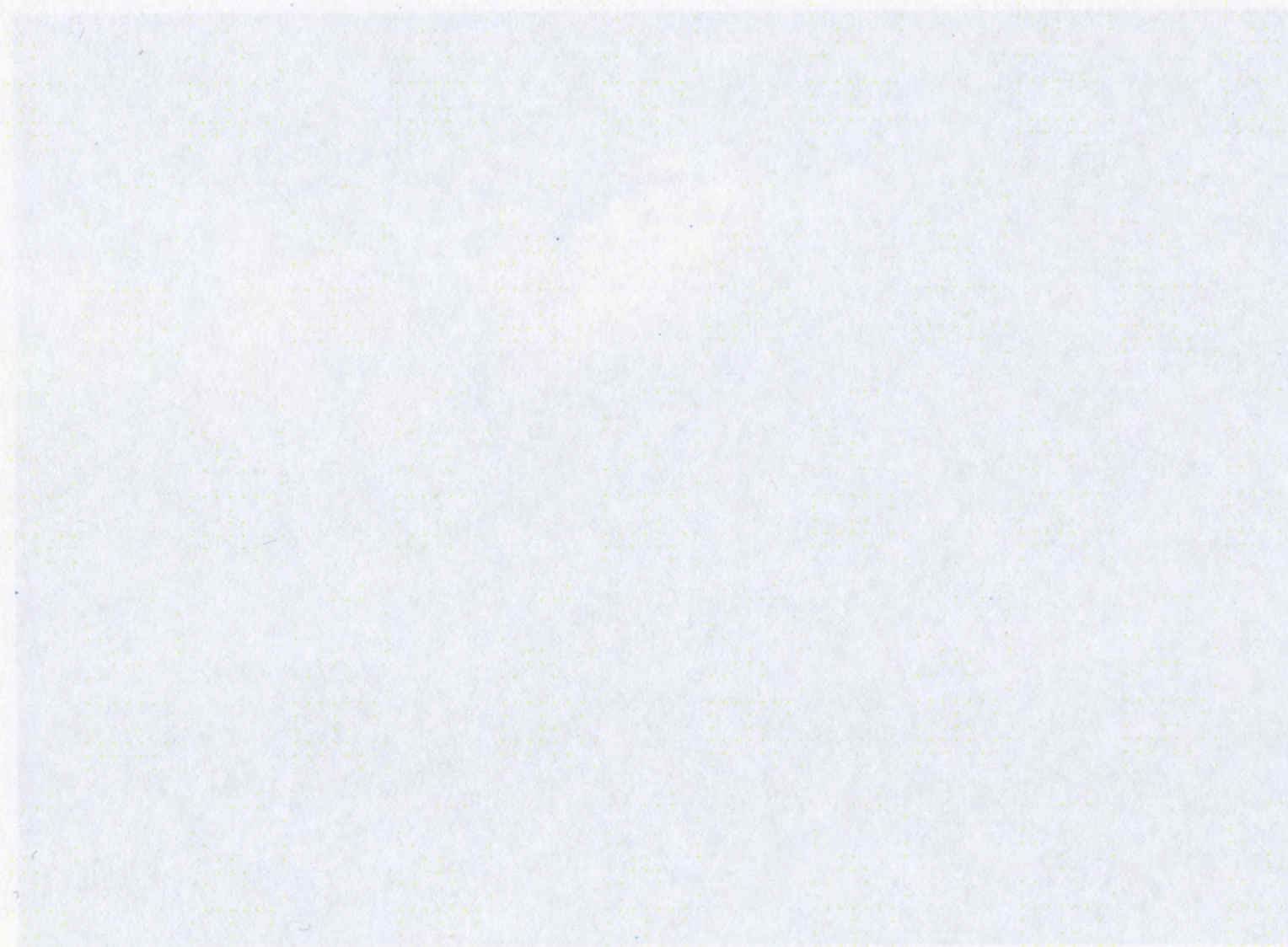
Skog, 1853 - 22,5x28,5cm, olje på lerret - Nasjonalgalleriet, Oslo

Sommerlandskap i tordenvær, 1856 - 76x101cm, olje på lerret - Nasjonalgalleriet, Oslo

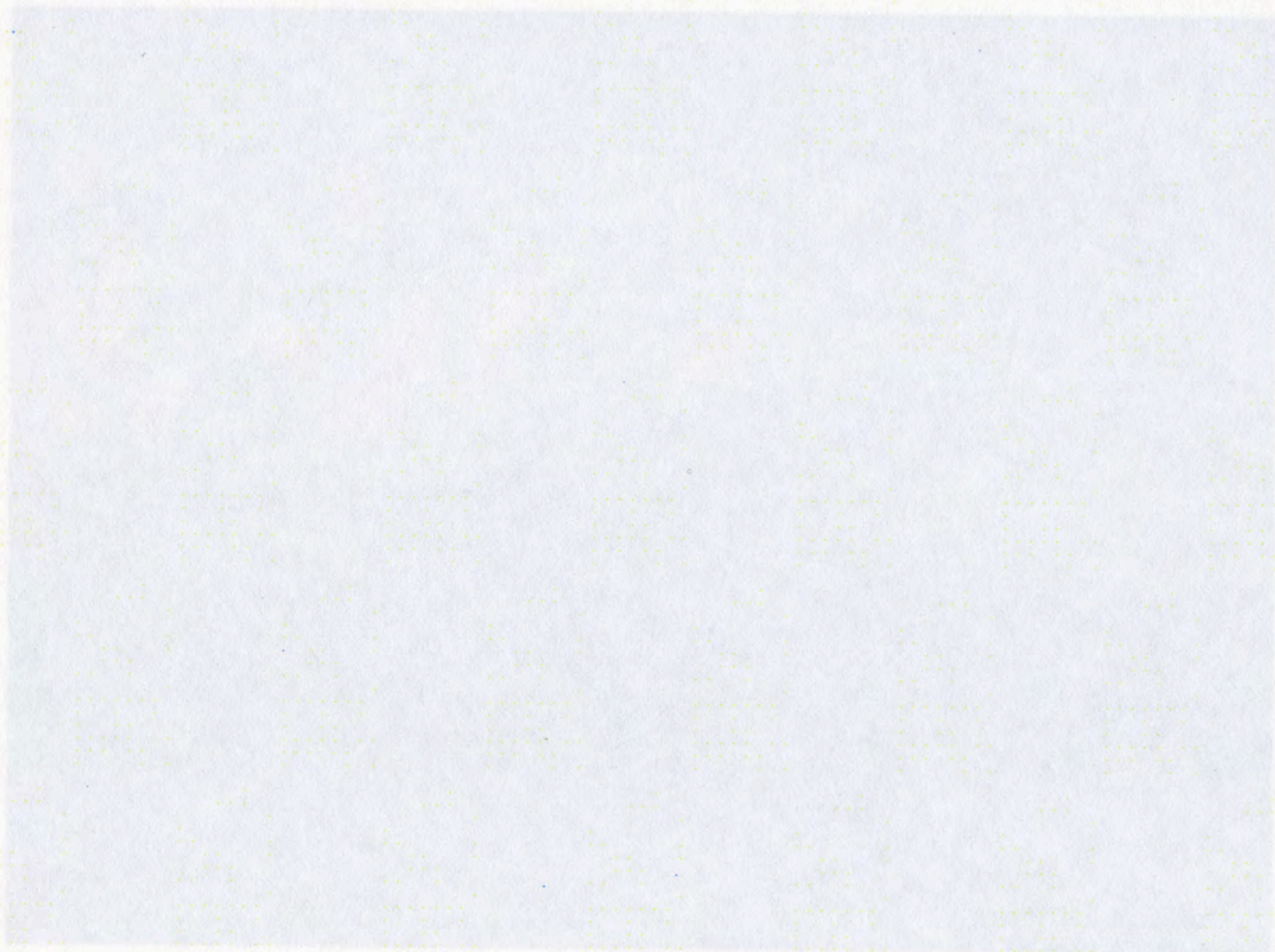

Skogtjern, 1865 - 46,5x63cm, olje på lerret - Nasjonalgalleriet, Oslo

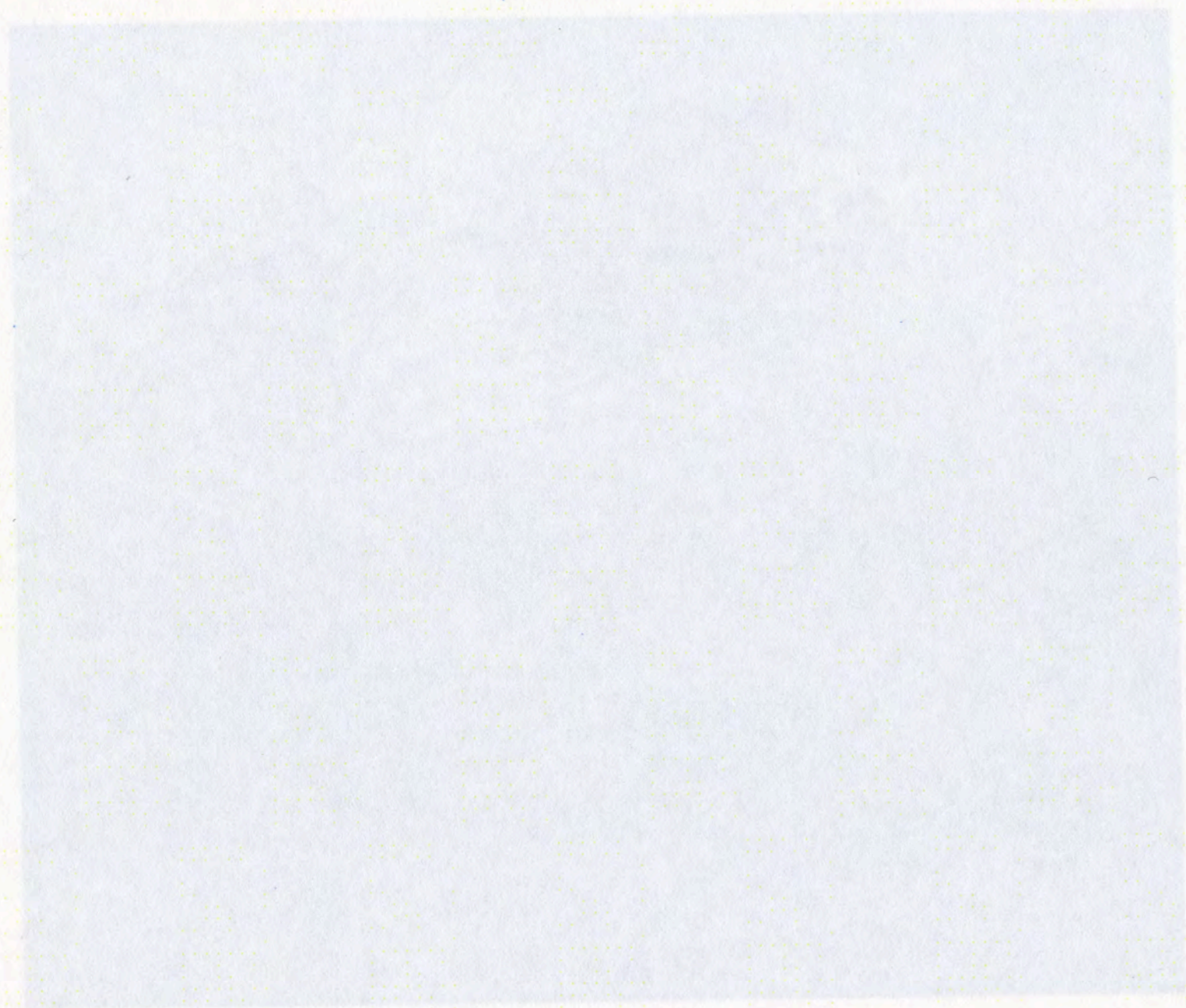

Skogtjern, 1865 - 46,5x63cm, olje på lerret - Nasjonalgalleriet, Oslo

Gamle furutrær, 1865 - 64x74,5cm, olje på lerret - Rogaland Kunstmuseum

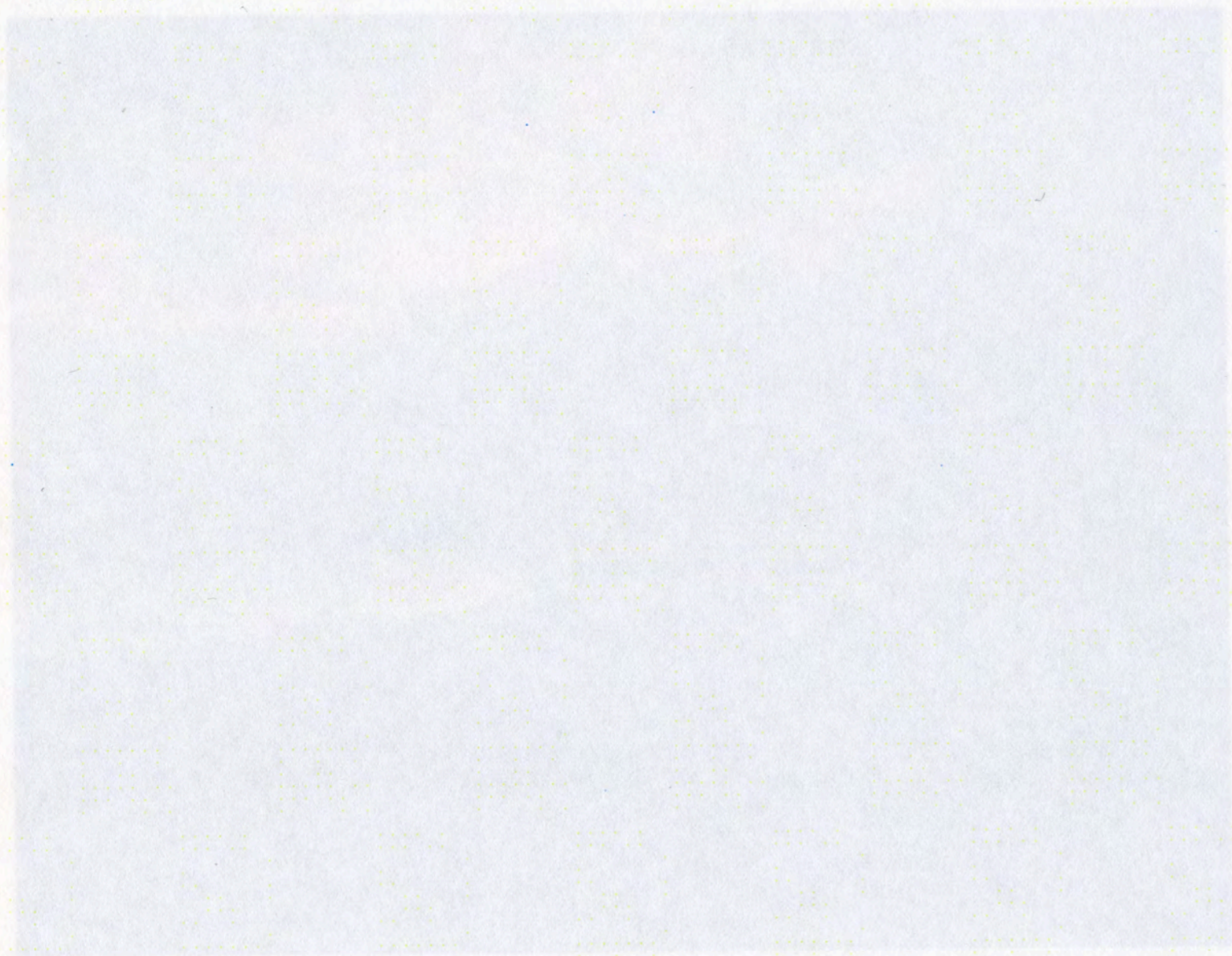

Fra Hillevåg, ca. 1853-55 - olje på lerret - Stavanger Kunstmuseum

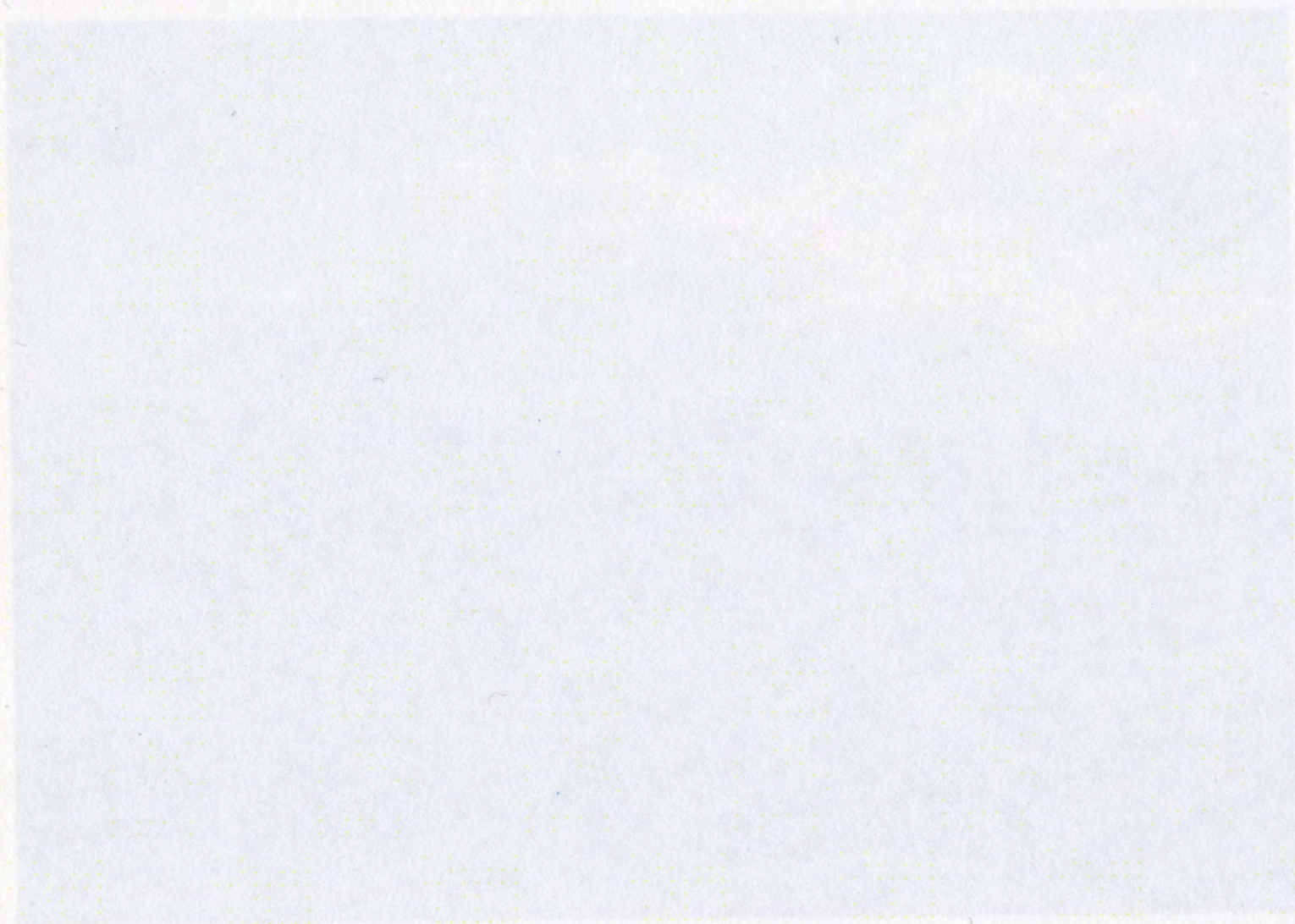

Fra Hillevåg, ca. 1853-55 - olje på lerret - Stavanger Kunstmuseum

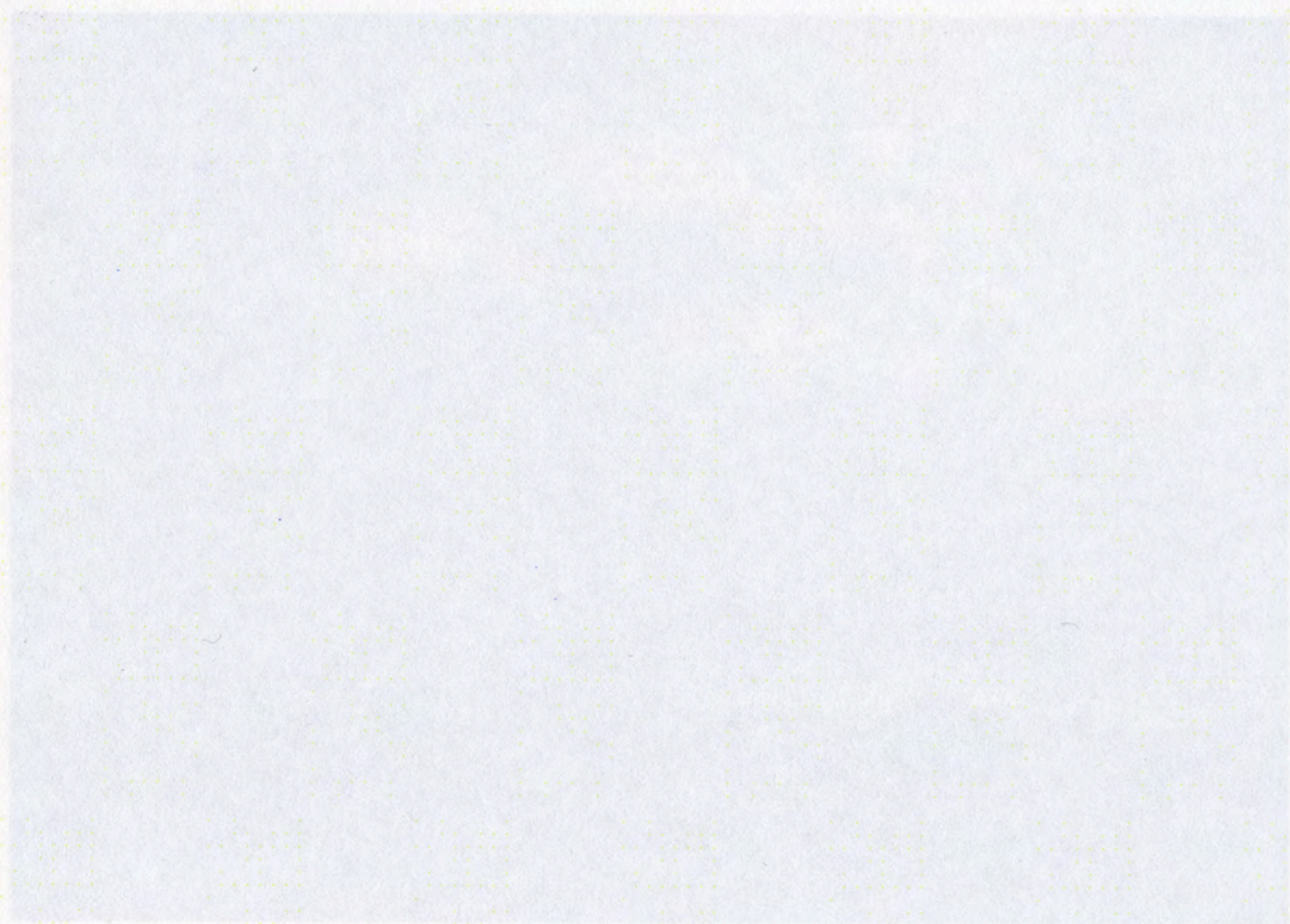
Skånevik 1854 - olje på lerret - Stavanger Kunstmuseum

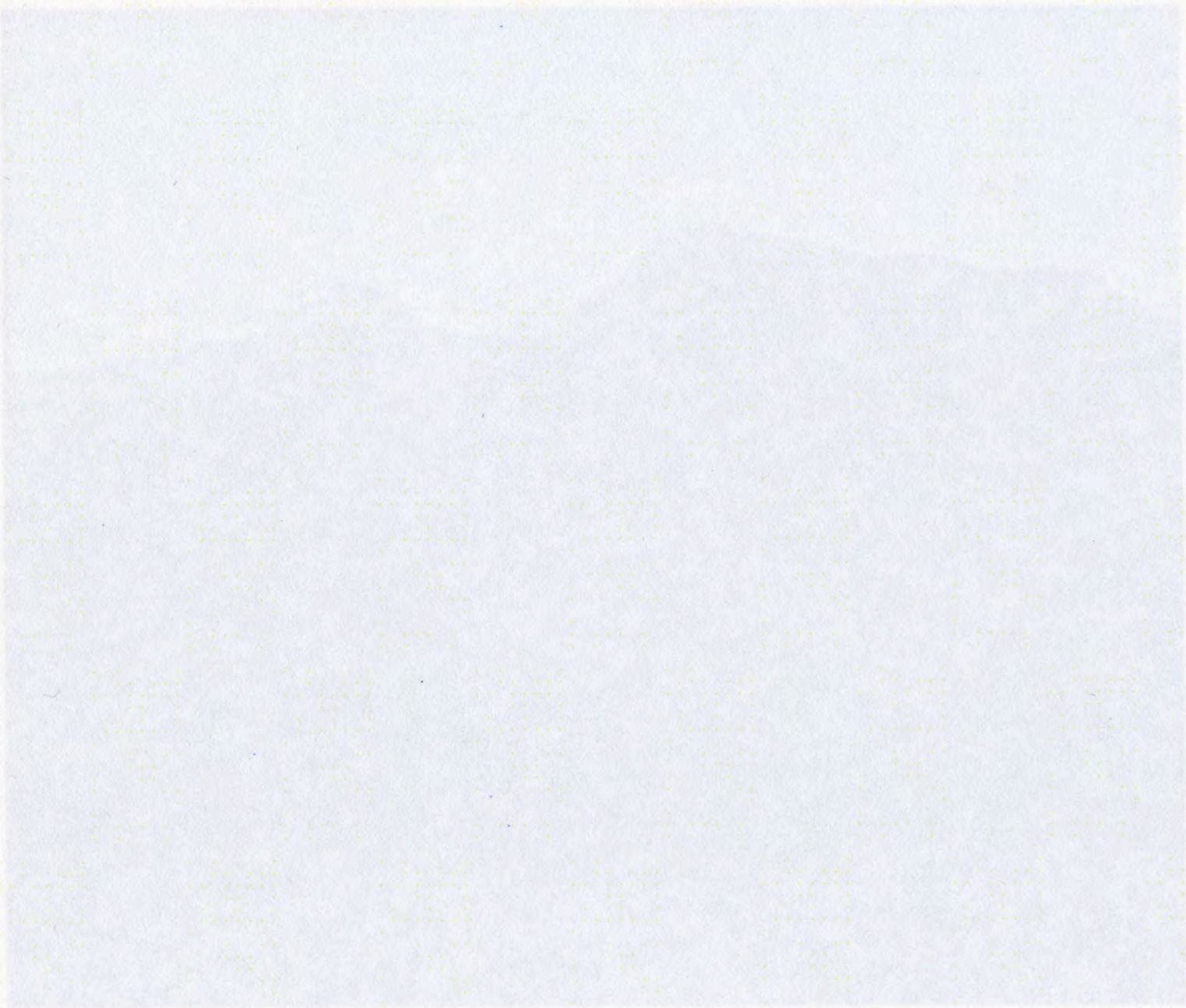
Kystparti, 1855 - 22,5x31,5cm, olje på lerret - Nasjonalgalleriet, Oslo

Fjordbunn II/ Fra Tysvær, 1865 - 63x73,5cm, olje på lerret - Rogaland Kunstmuseum

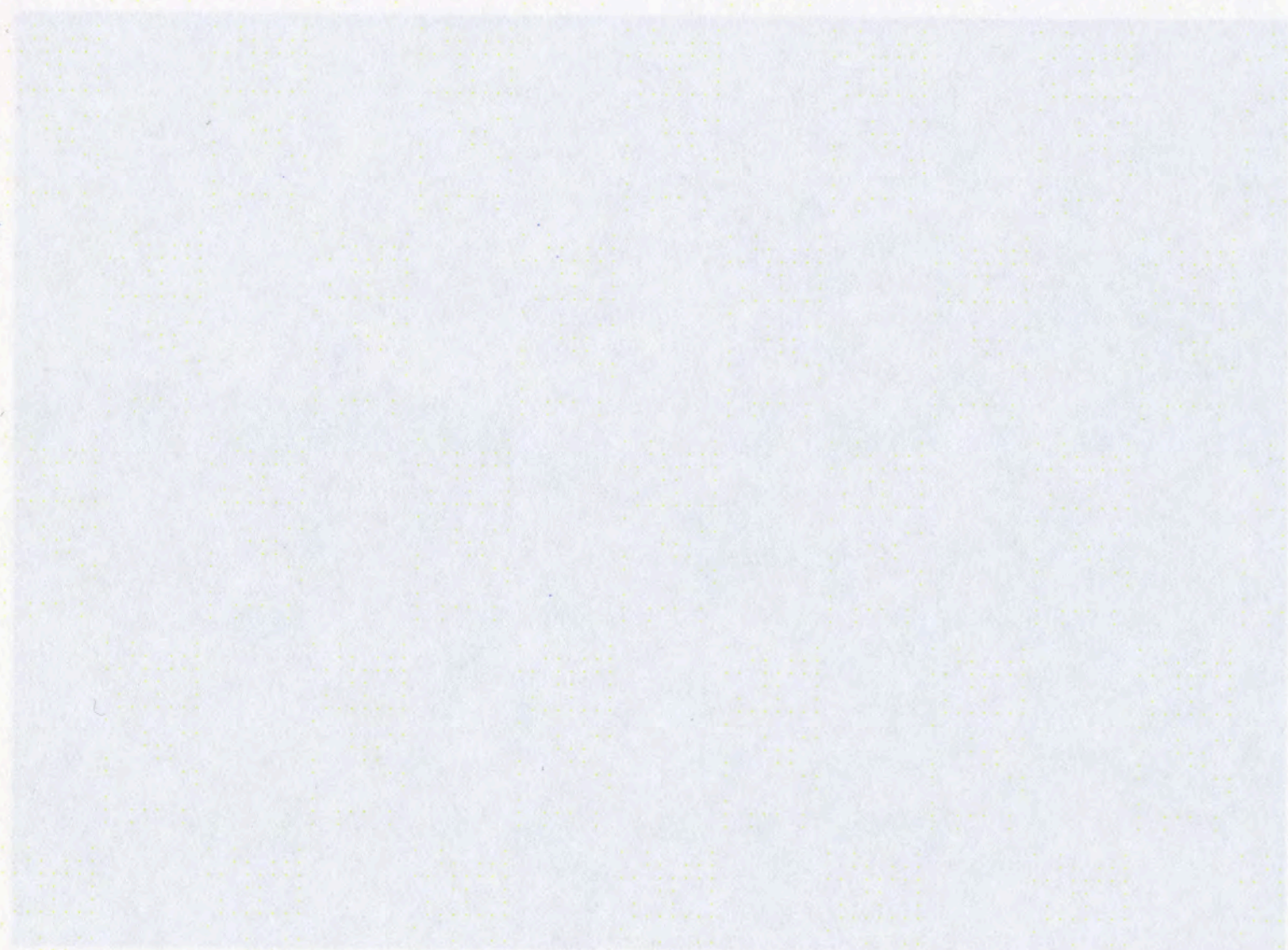

Fra Tysvær, 1867 - 40x55cm, olje på lerret - Nasjonalgalleriet, Oslo

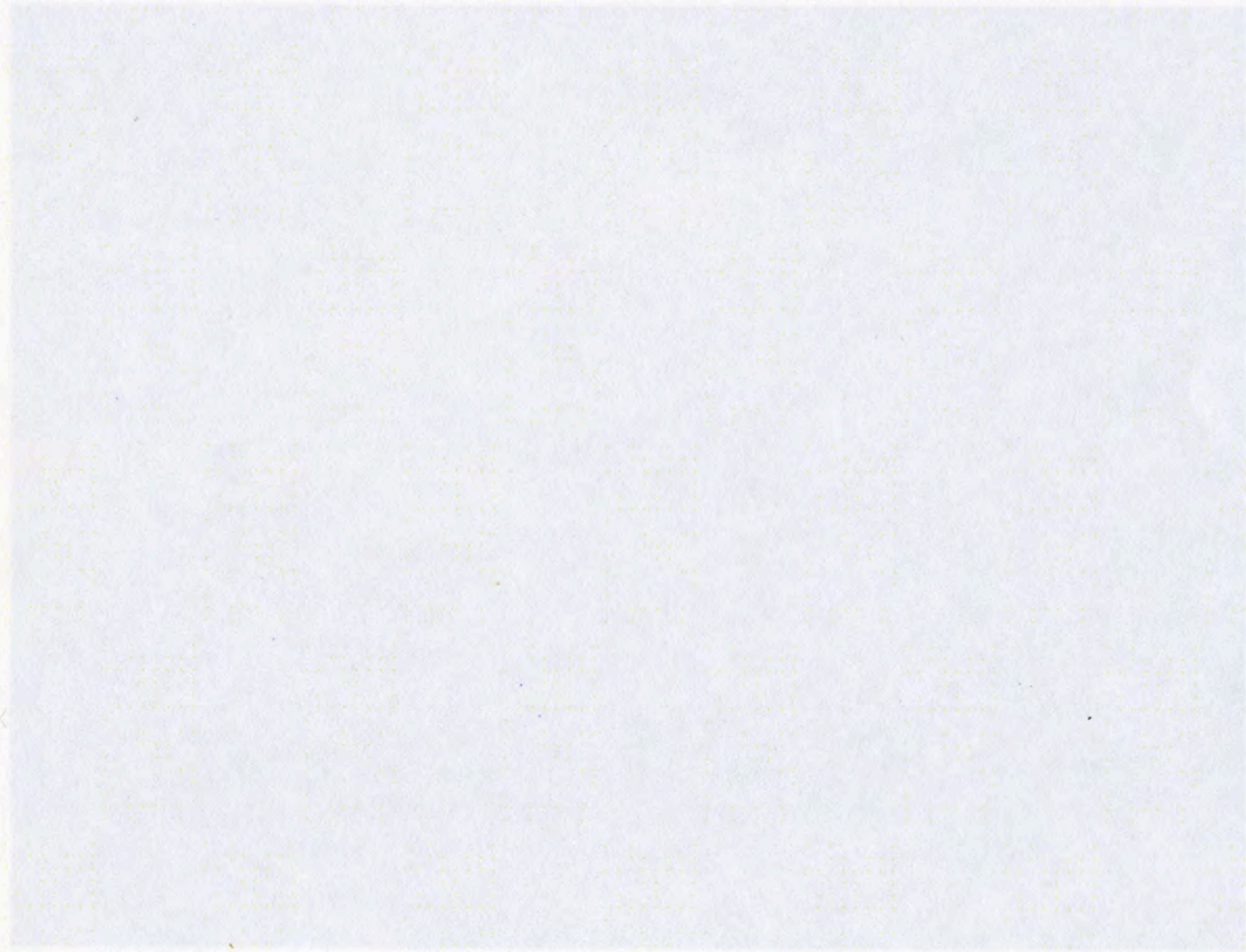

Rain, Steam, and Great Central Railway, 1844 - 1845, oil on canvas - Tate Gallery, London

Fjordbunn III, 1866 - 55x70cm, olje på lerret - Rogaland Kunstmuseum

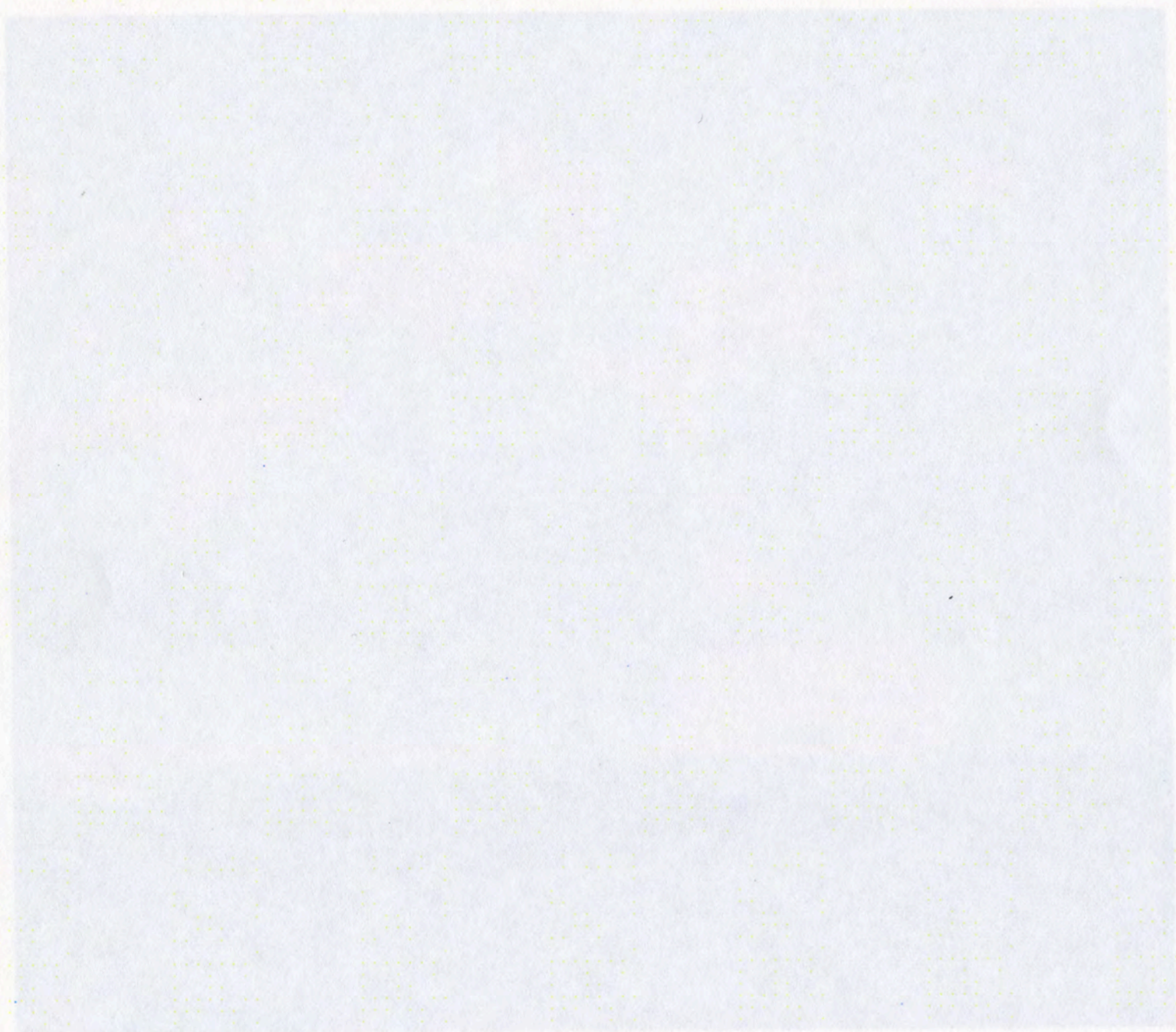

Borgøya, 1867 - 61,5x69,5cm, olje på lerret - Nasjonalgalleriet, Oslo

Borgøya, 1867 - 61,5x69,5cm, olje på lerret - Nasjonalgalleriet, Oslo

Vårsildfiske, 1865-66 - 29,5x43cm, olje på treplate - Nasjonalgalleriet, Oslo

BILDER

Litteratur:

Anders J. Malmström: *En fisker*
Kunsten, 1. Nr. 19, november 1942
Christiansen, T. *1942*
Lindberg, B. *1942*
Malmström, J. *1942*

Fotograf
Ole Sævi

KILDER

Litteratur:

Fosse J.: *Melancholia I & II* 2004
Renberg, I. M.: *Stanse tiden* 2002
Cresswell, T.: *Place* 2009
Ursprung, P.: *Souto de Moura's Cabinet de Curiosités* 2010
Ørskov, W.: *Terrain-vague* 1966

Artikler:

Vinduet:
Bildets sorg, Stene-Johansen, K., 2002
<http://arkiv.vinduet.no/tekst.asp?id=300&p=y>

Store Norske Leksikon:

- Lars Hertervig
- Kvekersamfunnet
- Romantikken

Haugesunds Avis:

- Vil fornye Hertervigs fødested, 2007
<https://www.h-avis.no/puls/vil-fornye-hertervigs-fo-dested/s/2-2.921-1.1726631>

Slagmark nr.57:

Sted, landskab, rum, Dan Ringgaard, 2010

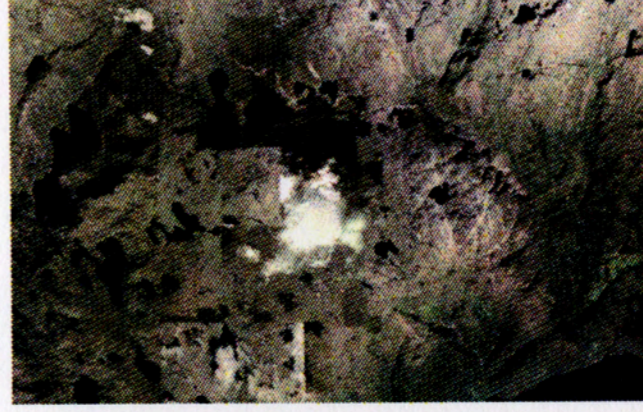
Information:

- Vi er indtrådt i en ny geologisk epoke: Antropocæntiden.
<https://www.information.dk/udland/2016/09/indtra-adt-ny-geologisk-epoke-antropocaentiden>

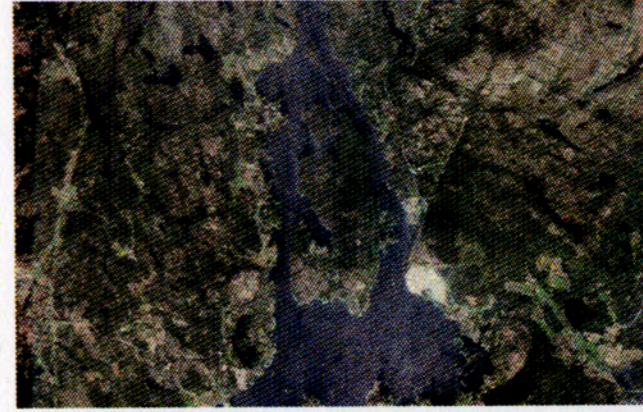
Fotos:

Google Earth

Ryflike

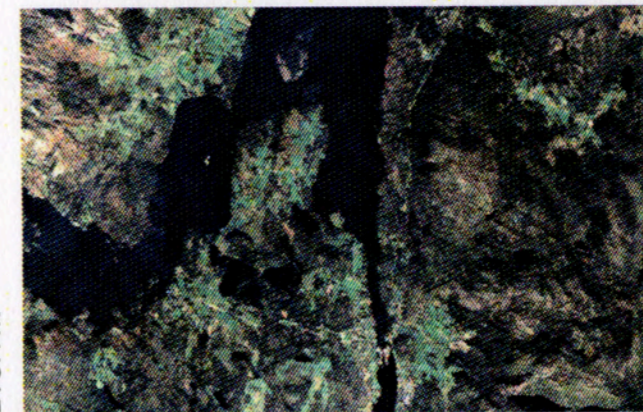
Borgey

Rullestadjuvet

Breivik

Utsira

